

ONZE EKSKURSIES IN 1978

J. Daams
Zuidsingel 23
1241 EH Kortenhoef

J. Frencken
Joh. Geradtsweg 71
1222 PN Hilversum

In ons verslag over 1977 konden wij rapporteren dat het een gunstig paddestoelenjaar was. Er behoefde toen slechts één ekskursie te worden afgelast. Wat dit betreft heeft 1978 voor een grote teleurstelling gezorgd. Van de 18 ekskursies die op het programma stonden zijn er niet minder dan 12 vervallen omdat er te weinig fungi waren.

Hieronder is weer de tabel met de gemiddelde maandtemperaturen en de neerslag opgenomen en als we dan naar temperaturen kijken, zien we dat de gemiddelde temperaturen over 1978 maar heel weinig onder de normale vallen.

Bij de neerslag is dit anders. In de maandoverzichten van het KNMI, waaraan deze gegevens zijn ontleend, wordt liefst voor de volgende maanden vermeld dat deze een tekort aan neerslag hadden: februari (te koud en te droog), april, augustus (te droog), oktober (vrij droog) en november (weer te droog).

Temperatuur (in °C)

	<u>1974</u>	<u>1975</u>	<u>1976</u>	<u>1977</u>	<u>1978</u>	<u>normaal</u>
januari	5,2	6,4	4,0	2,7	3,2	1,9
februari	4,7	3,1	2,5	4,6	1,0	2,1
maart	5,5	4,4	3,1	6,8	6,2	4,7
april	8,7	7,0	7,2	6,5	6,9	8,1
mei	11,3	10,5	12,8	11,5	11,7	11,9
juni	14,3	14,5	17,4	14,0	14,6	15,0
juli	15,1	17,4	19,0	16,5	15,1	16,8
augustus	13,0	19,4	17,8	16,0	15,4	16,8
september	13,0	15,3	14,0	13,5	13,8	14,5
oktober	7,4	8,9	11,3	11,8	11,4	10,2
november	6,7	5,1	6,9	7,1	6,8	6,2
december	7,1	2,9	1,8	4,9	1,9	3,3

	<u>Neerslag (in mm)</u>					
	<u>1974</u>	<u>1975</u>	<u>1976</u>	<u>1977</u>	<u>1978</u>	<u>normaal</u>
januari	62	84	98	70	60	65
februari	42	26	22	78	28	49
maart	48	77	30	38	79	42
april	11	60	7	60	30	45
mei	41	35	34	50	37	49
juni	55	59	31	56	72	54
juli	90	63	37	48	66	77
augustus	65	47	24	108	51	83
september	125	75	72	13	77	72
oktober	134	24	41	48	43	73
november	105	83	55	161	41	72
december	<u>107</u>	<u>38</u>	<u>84</u>	<u>51</u>	<u>96</u>	<u>62</u>
Totaal:	886	671	535	781	680	738

Deze droogte vindt uiteraard een weerslag in het verschijnen van de paddestoelen en dit is, afgezien van het natte jaar 1974, al minstens een tiental jaren het geval. Als we de gesommeerde regenhoeveelheden in het tabelletje bekijken zien we dat er nog heel wat regen moet vallen voor het tekort over die vele jaren is aangevuld. Natuurlijk is niet alleen de regenval van belang. De temperatuur, lucht- en bodemvochtigheid en verdamping spelen ook een grote rol als voorwaarden voor een rijke ontwikkeling van de paddestoelenflora. In elk geval is het wel duidelijk dat we nog altijd te maken hebben met een periode van neerslag-tekort.

EKSKURSIES

23 september, Voorsterbos (NOP)

Dit was een geslaagde ekskursie. 100 Soorten konden worden gedermineerd. Het Voorsterbos is gemiddeld 30 jaar oud. De eerste bomen zijn al in 1944 geplant. Gezien het feit dat de samenstelling van het bos uiterst gevarieerd is, zou men bij intensief onderzoek in dit bos bijzonder interessante waarnemingen kunnen doen over de suksessie van allerlei soorten en vooral over het verschijnen van de eerste mycorrhiza vormers. Een enkele ekskursie biedt helaas slechts de mogelijkheid van een momentopname waarmee weinig gedaan kan worden.

Dit geldt natuurlijk voor alle bossen in de polders en dit zijn er vele. In de NOP en Flevoland zijn tot nu toe zo'n 25 boskompleksen aangeplant op een oppervlak van meer dan 10.000 ha. Daar komt nog bij dat deze bossen vele soorten bomen tellen en

bovendien nog voorkomen op kalkrijke leem- en zandgronden en (minder kalkrijke) keileemgronden, zodat we eigenlijk niet verder komen dan momentopnamen, floristische verkenningen, zoals de werkgroep voor de IJsselmeerpolders die uitvoert.

Op een bepaald moment kan het dan heel bijzonder zijn als op een ekskursielijst een heel gewone soort als b.v. de Vliegenzwam of een Berkeboleet voorkomt. Het is dan de moeite waard om na te gaan hoe oud het bosje van de vindplaats is. Hetzelfde geldt voor vele andere soorten. Voor zover wij weten is b.v. de Grote parasolzwam nog nooit in de polders aangetroffen.

Dat er in het Voorsterbos al talrijke soorten zijn gevonden die aanwijzingen kunnen vormen van een ontwikkeling naar een soortenrijk bos blijkt echter al uit het onderstaande lijstje.

<i>Amanita phalloides</i>	<i>Mycena oortiana</i>
<i>Cortinarius alboviolaceus</i>	<i>Otidea alutacea</i>
<i>C. infractus</i> (Herb.Tj.)	<i>O. onotica</i>
<i>C. pearsonii</i> (Herb.Tj.)	<i>Peziza michelii</i>
<i>Gymnopilus spectabilis</i>	<i>Pholiota alnicola</i>
<i>Cystoderma amianthinum</i>	<i>Pluteus lutescens</i>
<i>Hebeloma sacchariolens</i>	<i>P. leoninus</i>
<i>Helvella atra</i>	<i>P. salicinus</i>
<i>H. crispa</i>	<i>Polyporus varius</i>
<i>H. lacunosa</i>	<i>Pustulina catinus</i>
<i>H. macropus</i>	<i>Rutstroemia firma</i>
<i>Hydnellum concrescens</i> (Herb.Tj.)	<i>Sebacina incrustans</i>
<i>Inocybe griseolilacina</i>	<i>Steccherinum ochraceum</i>
<i>I. mixtilis</i>	<i>Stereum subtomentosum</i>
<i>I. obscura</i>	<i>Stropharia albocyanea</i>
<i>I. squamata</i> (Herb.Tj.)	<i>S. inuncta</i>
<i>Lactarius circellatus</i>	<i>Thelephora anthocephala</i>
<i>L. semisanguifluus</i>	<i>Tremella foliacea</i>
<i>Melanoleuca excissa</i>	<i>Typhula erythropus</i>
<i>Mycena adonis</i>	

Als we letten op de grote variatie in soorten dan valt het toch op dat er slechts 2 Amanieten zijn gevonden (*A. citrina* en *A. phalloides*), 5 *Lactarius*-soorten (*L. chrysorrheus*, *L. circellatus*, *L. semisanguifluus*, *L. tabidus* en *L. quietus*) en 5 *Russula*'s (*R. amoenolens*, *R. emetica*, *R. fellea*, *R. fragilis* en *R. ochroleuca*). Statistisch zou men, gezien de samenstelling van de lijst, een groter aantal van deze mycorrhizasoorten verwachten.

De beide *Otidea*'s, *Pustulina catinus* en *Peziza michelii* zijn alleen maar bekend uit voedselrijke bossen in ons land. *Steccherinum ochraceum*, vrij zeldzaam in de rest van ons land, is in de polders bijzonder algemeen. Hetzelfde geldt voor *Stereum subto-*

mentosum die buiten de polders tot nu toe niet in ons land is aangetroffen. Over deze soort heeft ons recent overleden lid H. van der Laan een interessant artikel geschreven (Coolia 21: 33-36. 1978).

7 oktober, Lindevallei (Friesland)

De paddestoelenflora van Friesland is nog slecht bekend. Daarom is het plezierig dat de ekskursie in de Lindevallei bij Wolvega 120 soorten heeft opgeleverd. Plezierig vooral voor onze leden Wisman en Stobbe die zich ten doel hebben gesteld om tot een zo volledig mogelijk overzicht van de paddestoelenflora van Friesland te komen. De volgende soorten zijn vermeldenswaard:

<i>Pleurotus salignus</i>	<i>Hygrocybe citrina</i> var.
<i>Polyporus varius</i>	<i>glutinipes</i>
<i>Coprinus radians</i>	<i>Pluteus atricapillus</i>
<i>Hebeloma populinum</i>	<i>P. salicinus</i>
<i>H. cf. leucosarx</i>	<i>Sphaerobolus stellatus</i>
<i>Hypholoma polytrichi</i>	<i>Tremella foliacea</i>
	<i>Tyromyces tephroleucus</i>

21-22 oktober, Weekend in Z.O. Groningen (Westerwolde)

Gedurende dit weekend werd een 13-tal terreintjes bezocht waar 177 tot op de soort gedetermineerde taksa zijn aangetroffen. Het volgende lijstje geeft een overzicht van de min of meer opvallende vondsten:

<i>Ascobolus furfuraceus</i>	<i>Hygrophorus russocoriaceus</i>
<i>Auricularia auricula-judae</i>	<i>Hypholoma myosotis</i>
<i>Clavulinopsis helveola</i>	<i>Mycena olida</i>
<i>C. laeticolor</i>	<i>M. smithiana</i>
<i>C. luteo-alba</i>	<i>Naucoria permixta</i> (Herb. W.)
<i>Coprobola granulata</i>	<i>Panaeolus sphinctrinus</i>
<i>Crepidotus luteolus</i>	<i>Psilocybe semilanceata</i>
<i>Datronia mollis</i>	<i>Sclerotinia pseudotuberosa</i>
<i>Galerina pumila</i>	(Herb.H.A.)
<i>Hapalopilus nidulans</i>	<i>Tephrocybe tylicolor</i>
<i>Hygrophorus laetus</i>	(Herb.P.J.)
<i>H. psittacinus</i>	<i>Typhula erythropus</i>

22 oktober, Oost Flevoland, Abbert- en Revebos

Beide bossen zijn 16-18 jaar oud, ook al weer met een grote afwisseling van zowel naalddhout- als loofhoutsoorten. Zoals we in de polder altijd kunnen verwachten, leverde de ekskursie weer een rijke oogst aan bijzondere soorten op. Heel bijzonder was de vondst (niet voor de eerste maal in de polders) van *Volvariella*

surrecta, de mooie rosesporige paddestoel die parasiteert op de nevelzwam. Tot nu toe is deze slechts enkele malen in Nederland gevonden. Hetzelfde geldt echter ook voor *Pterula multifida*, het Sparreveertje. De eerste auteur van dit overzicht begint echter te twijfelen aan de juistheid van de Nederlandse naam sinds hij deze soort in augustus 1978 in het Bremerbergerbos vond, in een gedeelte waar in de verste verte geen naaldboom was te bekennen. Paddestoelen stellen ons altijd weer voor verrassingen.

Cortinarius urbicus werd in het Revebos onder beuken en eiken aangetroffen; deze tamelijk grote gordijnzwam o.a. bekend uit wilgenbossen bij Nederhorst den Berg en onder wilgen op Rhijnauwen is, voor zover bekend, toch wel aan wilgen gebonden. *Lyophyllum fumatofotens* uit het Abbertbos is in de rest van het land een bepaald zeldzame soort. Elk jaar wordt deze echter op verscheidene plaatsen in de polders aangetroffen.

De bloemlezing uit het ekskursieverslag, behalve bovengenoemde soorten, laat nog zo'n grote verscheidenheid zien, dat deze mogelijk stimulerend werkt om zelf in de polders op stap te gaan.

<i>Clitocybe gilva</i> (Herb.Ku.)	<i>Cortinarius croceo-caeruleus</i>
<i>Cortinarius alnetorum</i>	(Herb.Ku.)
(Herb.Tj.)	<i>C. decoloratus</i>
<i>Crepidotus amygdalosporus</i>	(Herb.Ku. en Tj.)
(Herb.Tj.)	<i>C. urbicus</i>
<i>Lactarius lilacinus</i> (Herb.Tj.)	(Herb.Ku.)
<i>Clitocybe augeana</i> (Herb.Ku.)	<i>Neobulgaria pura</i> (Herb.Vr.)
<i>C. ditopa</i> (Herb.Ku.)	<i>Ripartites tricholoma</i>
<i>Conocybe teneroides</i> (Herb.Sc.)	(Herb.Tj.)
<i>Entoloma cuneatum</i>	<i>Volvariella bombycina</i>
(Herb.Tj. en RH.)	<i>Lactarius cf. deterrimus</i>
<i>Lepiota castanea</i> (Herb.Tj.)	<i>Omphalina rustica</i> (Herb.Ku.)
<i>Pholiota cf. flavida</i> (Herb.Tj.)	<i>Panaeolus papilionaceus</i>
<i>Tephroclybe confusa</i> (Herb.Fr.)	(Herb.Tj.)
<i>Clitocybe gibba</i> (Herb.Ku.)	

4 november, Landgoed Twickel, Delden

In dit vanouds bekende ekskursieterrein werden een 90-tal soorten gevonden. Al in de eerste jaren van het bestaan van de NMV bezocht men dit mooie oude bosgebied, dat tot de rijkste in ons land gerekend kan worden. In oude ekskursieverslagen komen dan ook de meeste soorten die nu aangetroffen werden ook al voor. *Pleurotus serotinus* werd vroeger als een heel bijzondere soort beschouwd. De laatste jaren vinden wij deze soort herhaaldelijk vermeld en in het Gooi krijgen wij duidelijk de indruk dat deze algemener is geworden, zodat we bepaald niet kunnen zeggen

dat de grotere verspreiding is toe te schrijven aan het feit dat er meer mycologen op stap gaan en het land dus beter wordt onderzocht. Dit is uiteraard wel het geval met een groot aantal soorten die men pas in de laatste 20 jaar heeft leren kennen en die vroeger eenvoudig niet of fout werden gedetermineerd. Dit is b.v. het geval met *Mycena oortiana*, *Omphalina pyxidata* (er zijn nog moeilijkheden met deze soort), *Alnicola escharoides*, *Tyromyces*-soorten enz. Met *Sparassis crispa*, nu ook weer gevonden, is er mogelijk weer iets anders aan de hand. Deze mooie, goed herkenbare soort, werd in het verre verleden van de NMV herhaaldelijk gevonden. In de periode na de oorlog werd zij echter slechts zelden vermeld. De laatste 5 jaar wordt zij echter weer hier en daar, zij het zelden, gesignaleerd. Hieronder volgt nog een opsomming van enkele vondsten in Twickel.

Baeospora myosura
Cantharellus tubaeformis
Fistulina hepatica
Lyophyllum connatum
Peziza repanda
Polypilus frondosus

Meripilus giganteus
Pustulina cupularis
Stropharia squamosa
Thelephora palmata
Tyromyces albidus

11 november, Houtrib- en Larserbos in Oost-Flevoland

Het Houtribbos is een jong gemengd loofbos dat 13-14 jaar geleden is aangeplant. Het Larserbos is nog jonger, 7-8 jaar oud. Desondanks werden er in de bospercelen van het Houtribbos al 45 soorten aangetroffen: op de grasstroken in dit bos 21 soorten. In het Larserbos werden 38 soorten genoteerd.

Calocybe obscurissima, twee jaar geleden voor het eerst in ons land gevonden en wel in de Noordoostpolder, werd nu ook in het Houtribbos gevonden. Opvallend is dat er op de soortenlijst geen enkele *Amaniet*, *Boleet*, *Russula* en *Lactarius*-soort voorkomt. Nog te jonge bossen voor het verschijnen van de vruchtlichamen? Van de *Pluteus*-soorten, die in de oudere bossen in de polders zo veel voorkomen werden *P. lutescens*, *P. thomsonii* en *P. villosus* genoteerd.

Uit het lijstje blijkt, dat zelfs de jonge bossen al het een en ander opleveren.

Calocybe obscurissima
 (Herb.F.v.d.B.)
Conocybe spicula f. *macrospora*
 (Herb.F.v.d.B.)
Pholiota lutaria
 (Herb.Tj., F.v.d.B.)
Pholiotina exannulata
Galerina unicolor (Herb.Tj.)

Daldinia concentrica
Hypomyces tremellicola
Incrustoporia semipileata
Mycena tenerima
Pholiota oedipus
Polyporus lentus
Psatyrella cernua (Herb.Tj.)
P. olympiana (Herb.Tj.)

Crepidotus cesatii (Herb.Tj.)*Exidia gemmata**Flammulaster wieslandri*

(Herb.Tj.)

Hypocrea aureoviridis (Herb.CBS)*Inocybe leptocystis* (Herb.P.J.)*Pistillaria setipes**Stereum rameale**Stropharia inuncta**Tyromyces subcaesius*

(Herb.J.S.)

Pluteus thomsonii (Herb.W.H.)*P. villosus* (Herb.W.H.)*Clavaria acuta*

(Herb.F.v.d.B., F.Tj.)

Van één ekskursie werd geen verslag ontvangen.

Afkortingen van herbaria:

R.H. = Rijksherbarium Leiden

CBS = Centraalbureau voor
Schimmelcultures

H.A. = H.A.v.d. Aa

Tj. = D. en F. Tjallingii

W. = Biologisch Station
Wijster

F.v.d.B. = F.J. van de Bergh

P.J. = P.B. Jansen

Ch.N. = Ch. Noordeloos

Ku = T. Kuiper

Fr. = J. Frencken

J.S. = J. Schreurs

Vr. = G.A. de Vries

AANDACHT VOOR CHRISTIANSENIA-GALLEN OP COLLYBIA DRYOPHILA

H.A. van der Aa

Eemnesserweg 90
3741 GC Baarn

Tijdens een ekskursie naar het Revebos in O. Flevoland, op 12 oktober 1978, vond ik in een *Quercus robur*-bosje een exemplaar van *Collybia dryophila* dat op hoed, steel en enkele lamellen bezet was met vreemde bolletjes en knobbels. Nieuwsgierig naar de veroorzaker van deze gallen offerde ik, thuisgekomen, enkele van de grootste knobbels op aan een speurtocht naar de bewoners of veroorzakers van deze gallen, maar ondanks voorzichtig prepareren onder het binokulair was er niets van een bewoner te vinden. De jongere galletjes bleken min of meer massief te zijn,